

Alija Nametak

JEDAN BOSANSKO-TURSKI ALJAMIADO RUKOPIS

U austrijskoj narodnoj biblioteci u Beču (Osterreichische Nationalbibliothek, Wien) nalazi se jedan rukopis prvenstveno pravopisnog djela o arapskom pismu za turski i bosanski jezik. Naslov djela je Bosnyakca ve daha sair lisanlere yazabilir elifbai bosnevi.

Dalji tekst na naslovnoj strani glasi:

Muhteviyati

Hifzus-sihhati

Akaid

Teklifi hamsa Šuruti salat

Ahlaki hamide ve ahlaki zemime ile ifati udv (?)

Za bosanskog jezika elifnica, što sledi:

Čuvanje zdravlja

Vjerozakon

Petero dužnosti Šartovi namazki

Pofaljene čudi i pokuđene čudi i uzuvski afati.

Na naslovnoj strani je još zabilježeno: Mixt 1676.

Ime autora ovog rukopisa nalazimo tek na 57 strani. Tu on, na turskom jeziku, iznosi svoj program i cilj. Govori što ga je navelo da pokuša reformirati arapsko pismo za potrebe našeg jezika i kakve rezultate od toga svog posla očekuje. Tako on piše kako je poznato da su učenjaci raznih naroda i različitih vjera, da bi sačuvali vlastitu nacionalnost i zadržali svoju vjeru, reformirali bilo čije (vjere) pismo i udesili ga za vlastiti jezik. Tako su nauke koje su na stranim jezicima, bilo vjerske bilo svjetovne, prevodili na materinski jezik s najpoznatijih jezika čija su gramatična pravila komplicirana. U kratkom vremenu, prenosivši znanja i vještine s tuđih jezika, omogućili su vlastitom narodu da izađe iz mraka neznanja ka svjetlu saznanja i postizanju sreće na oba svijeta.

Dalje pisac nastavlja kako je „ovom siromahu, čije su mogućnosti skromne, zapalo da u posljednje vrijeme svoga života, u danima bolesti, sastavi svojim sunarodnjacima ovo skromno djelo da bi im tako poslužio otpočevši koristan posao”.

Zatim kaže da je moguće za kratko vrijeme štampati mnoga djela uz pomoć ljudi koji znaju arapski jezik i druge vjerske i svjetovne nauke, jer su oni sticali znanja obrazujući se na arapskom jeziku. To je posebno važno stoga što je nakon *promjene vlasti* svakim danom manje onih ljudi koji znaju arapski i turski jezik.

U daljem tekstu pisac apelira da onaj koji upućuje na dobro neka se priključi ovoj grupi, pa da Bošnjaci kao i Dagistanci, Kozaci i Tatari, ukrašavajući arapskim jezikom svoj jezik i izražaj, kao i ostali istovjerni muslimanski narodi, obnavljaju veze i ojačavaju ljubav razmjenjujući misli, a novinama da se obavještavaju uz pomoć uzvišenog Boga, da ih u tome pomogne! - da štampaju ova vjerska pravila, ne sumnjajući da će privući pažnju.

Ibrahim Užičanin.

Bez sumnje ovaj Ibrahim Užičanin ne može biti istovetan s onim turskim književnikom Ibrahimom Užičaninom, koji je umro godine 1866. u Beogradu. Ovaj Užičanin je možda samo etnik, dok je u Užicu imao drugo prezime, kao što ih i sada ima u Sarajevu i drugim mjestima. (Jedna porodica Užičana, koji su se zvali Vučkovići u Užicu, došla je 1862. u Sarajevo, gdje su staro prezime promijenili u Užičanin).

Na ovom rukopisu, o kojemu ćemo se malo više pozabaviti, nema nigdje datuma pa ni same zabilježene godine. Po riječi „vjerozakon“ može se tvrditi da je rukopis nastao iza austrijske okupacije Bosne, a i jedna rečenica pri dnu 24. strane rukopisa glasi: „Svaki *muhamedanac* u Bosni nuždan je svoj vjerozakon (Ilmihal) da ovom jazijom na bosanski jezik zaimadne“. (Ni riječju „muhamedanac“ nisu se za turske vlasti služili bosansko-hercegovački muslimani, a drugi su ih tim imenom iza austro-ugarske okupacije nazivali, pa je godine 1900. Osman Nuri Hadžić napisao članak „Muslimani a ne muhamedanci i poslanik a ne prorok i profeta“¹⁾. Pored toga u rukopisu ima i germanizama, npr. *beštelovati* (bestellen) = naručiti, *liker*, *kolodvor*, *štala* i druge, a pisac spominje i pojmove: etimologija sintaksa, dvojina (dual), zvjezdoznanstvo i druge, što navodi na misao da je djelo pisano nakon okupacije Bosne i Hercegovine, a vjerovatno pisac je imao i nešto evropskog školskog ili privatnog obrazovanja.

Ovaj rukopis je pokušaj prilagođavanja arapskog pisma za naš jezik, koji autor naziva bosanskim. Velikih slova nema kao ni interpunkcije. Uglate zagrade [ ] su od mene, a () su od autora.

Kako je općenito poznato, bosansko-hercegovački aljamiado (alhamijado) tekstovi nisu pisani jednim, zajedničkim pismom. Čak bi se moglo reći da, koliko god je bilo aljamiado pisaca u Bosni i Hercegovini, ni dva pisca nisu imala jednu grafiju, odnosno, koliko pisaca toliko i grafija.

Krajem XIX i početkom XX stoljeća počeli su neki naši pisci modificirati arapsko pismo za naš jezik, jer je pismo u aljamiado tekstovima različito, od autora do autora. Pisalo se i kur'anskim pismom s hareketima, a ovaj Užičaninov pokušaj nije jedini, nego možda prvi, jer do Čauševićeve reforme arapskog pisma za bosanski (hrvatsko-srpski) jezik objavljeno je nekoliko štampanih knjiga vjerskog sadržaja.²⁾

Pisac ovog rukopisnog djela nije nam još poznat, a cilj mu je bio da se napravi arapsko pismo za bosanski jezik na principu: jedan glas - jedno slovo. Dakako, u konzonante su uvrštena i arapska slova kojih nema u našem jeziku - zadržata su u

1) „Behar“, God. I, br. 11 (1900/01), str. 168-171.

2) Hadži Ali Riza aganin mahdumi, Mehmed Zaim, Bosna Brodli: Ovo je od virovanja kitab na bosanski jezik. Carigrad, litografirano, bez oznake godine.

arapskim i turskim riječima, dok su originalni Užičanovi znakovi za konzonante: *lj, nj, c i đ* i vokale *o i u*.

Interesantni su naslovi pojedinih poglavlja:

Dersi ula [sva slova],

Dersi sani [svi vokali i dijakritički znaci]

Dersi salis:

Bir noktali hurufat (s jednom noktom harfovi)

Iki noktali hurufat (s dvjema noktama harfovi)

Uc noktali hurufat (s trima noktama)

Remzli hurufat (s remzom harfovi)

Noktasiz hurufat (bez nokti harfovi).

Vokali su vezani s konzontanima, ali najviše puta ispod konzonanata: *e* je iza *i* iznad konzonanta malo ukošena crtica [kao *ustun* ili *fetha*], vezana za konzontan;

o i *u* su ispod konzonanta „vav”, vezani za nj, tj. pod „vav” je vezan mali okomit zarez, što predstavlja *o*, dok je *u* također „vav”, ispod kojega je prilijepljen zarez [virgula] okrenut u desno.

Vokalno *r* je kao sitan broj 1 (jedan) iznad slova *r*.

Promatrajući tekstove sa kliširanih stranica čitalac će dobiti, s malo vježbe, vještinu čitanja ovog rukopisnog djela.

Od svakog od četiri poglavlja uvrštavamo po nekoliko primjera:

Na 23. strani rukopisa je poglavlje: Elfazi bosneviye (bosanske riječi): bar, ben, bor, bus, panj, pir, pet, pod, puh, tal, tič... džak, čas, čep, čit, car... dan, dom, raž, rog... laž, lov... luk, ljut, malj, med, han, jag.

Iki heceli (s dva sloga), najprije rastavljeno na slogove, npr. *vu-na*, *lo-za*, *šo-lja*, *žu-na*, *že-na*, *ri-ba*, a onda jedna cijela stranica turskih riječi, a potom

Elfazi bosneviye [Bosanske riječi]: baba, beba, boja, biba, para, pipa, pola, peta, tama... tica... dikla, rozga, zemlja, žrtva, sedlo, šapka, grablje, fistan, fildžan, kundak, letva, liska, ljuska, metla, puška, veslo, vidra, jasje, četka.

Najprije desetak turskih riječi: *lstikbal*, *pestemal*, *pazarlik*, *bagcoban*, a zatim: *bižati*, *tražiti*, *džamovi*, *carovi*, *čulovi*, *darovi*, *rahtovi*, *žabari*... *šalovi*, *godina*, *filovi*, *kolodvor*, *lađari*, *ljubava* (!) *narava* (!) *vatralji*, *Hrvati*, *jazavci*.

Hurufi remla:

Najprije turski, a onda:

Elfazi bosneviye (Bosanske riječi): *bag*, *brdo*, *bor*, *pala*, *tava*, *džaba*, *čaša*, *car*, *davorija*, *riba*, *zima*, *sir*, *šilo*, *gavez*, *furuna*, *kuna*, *žunja*, *lula*, *loga*, *ljuba*, *nena*, *njiva*, *munja*, *vuna*, *hinja*, *jela*, *udovica*, *olovo*, *Emina*, *Imšir*, *Alaga*, *Afrika*, *Evropa*, *Indija*, *Undžurovina*, *Basarabija*, *beštelovati*, *boraviti*, *buniti*, *brzati*, *pazarivati*, *pečatljajisati*, *položiti*, *puhnuti*, *prhnuti*, *tavnovati*, *timariti*, *tumarati*, *točiti*, *trgovati*, *džamoriti*, *đevovati*, *džilitati*, *čagorati*, *čifutovati*, *čuhnuti*, *čobanovati*, *carovati*, *curovati*,

Berbić Ibrahim (Ibrahim Edhem): *Turkece bosnyacke mu allimi* (Bosansko-turski učitelj), Carigrad, 1311.(1893.).

Ibrahim Edhem (Berbić): *Elif-bai bosnevi*. Sa starom i novom jazijom bosanska elifnica. Carigrad 1304.(1886.).

Smajić hadži Ibrahim b. Abdullah Seljubac iz Donje Tuzle, Carigrad 1318 (1900). Ilaveli sa viškom turskom jazijom nova bosanska elifnica, ovo je. Prva je basma izišla. U muhuru na prvoj strani: *Rabb veŕk umur, el-hadž Ibrahim, 1302.(1884.)*.

cerovina, cipele, cokule, crtati, darovati, debljati, dignuti, dozvoliti, dugovati, rastovati, regulati... robovati, rukovati, žuberovati, žrtvovati, žigati, žuceti, žrvnjati... zubititi, zoriti, samariti, seliti, sikirati, sortirati, sumnjati, čuvati, šećeriti, šikljati, šutiti, šobonjati, faliti, fiksati... krpiti... gicati, geljati, gospodariti, ljetovati, ljubiti, mahati, meknuti, misliti, mutiti... mršati... voljeti, vukariti... hrđati, huđeti, jaditi, jeknuti, juriti.

Svaki muhamedanac u Bosni nuždan je da ovom jazijom svoj vjerozakon (Ilmi hal) na bosanski jezik zaimadne.

Iza ovoga, u rukopisu na str. 25. do 28, slijedi poglavlje: *Malo o zdravlju (Hifzusihihati)*.

Iz ovog poglavlja, kao ilustraciju jezika Ibrahima Užičanina, uzimamo nekoliko zdravstvenih uputa:

„Umoran jali znojjan jali razparen, zagrijan vode ne pit. Na zimu iz sobe i na vjetar ne izlazi i zimi od znojenja kloni se! Takođe znojjan na kišu, u vodu ne ulazi. Ljeti, zimi bez mušeme od doma ne odkućivatse. Noge dobro toplit. Mlogojelica ne bit. Mlogo kiselo često ne jest. Mlogo blud [spolno općenje] (džima') ne bit. Vino i ostale likere i znoj što počeruje ne pit. Vrelo i hladno jelo ne jest niti takođe studene zahlade i šerbeta i sladoled i uleđene vode ne pit. Kahve i čaja ne pit. Gladan vode ne pit i u vodi ne kupat se. Sit budući ne bludovat (džima). Teška jela kao suha mesa i varena luka i tako dalje ne jest. Jabuka i ostalo voće mlogo i neoguljeno i neisćisćeno ne jest. Kvarna jela i truhlež i usmrđelo meso i gadnu usmrđelu vodu bunarsku koja je mulježli i blizu štale, ćenife i goveće ako oko njega (?) pogani, spiralište daleko jarkom ako ne otiče, i blizu njega sudopera, bunjište, đubre ako ima - takvu vodu ne pit. Najčistiju vodu za jelo, za piće upotrebit.

U nemli novoj zgradi ne stanovat dok jedna godina ne zamine te se dobro izsuši. Na tlu ne ležat, ne spavat. Uz furunu lonca ne držat. U sobi jela ne varit niti u zatvorenoj kuhinji kad dumani i bugija odlazit ne mogne. Mokre stvari u sobama ne sušit. Turšije, bundave i ostalu ljetinu koja se struhnjava i mokrinu daje u kući ne držat. Iz bakrena i ostalog kovna posuđa i drvenim kašikama, kao što je naš običaj, iz jednog suda jela ne jesti jerbo ovaj adet s jednog na drugog frenjku i ostalim opasnim bolestima prelazku u (?) i raširenju uzrok je. Stoga ala franga običaj: svako napose iz tanjira jali ćanaka jesti najzdravije je.

Blizu kuće marvu, đubre, štale otvorene pro koda (??) moćila od sudopere, pišaća ne učinjet da se nalazi u štali. Balega i mokrača na polje da se izbacuje i piću viž [viš!] marve u štali ne držat. Okolo kuće i bunara lešinu ne zakopat. Svako jutro sobne i kućne prozore otvorit. Na krevetu spavat. Sit buduć ne ležat, ne sedat van hodat nek se jelo slegne i skuha. Di je mložitvo svijeta u tijesnu kao u našim kahvama, u malim džamijama, u vagonima i parobrodima u četvrtom i trećem placu [razredu], osobito u zimi ne nalazit se. Pri tome haljinke kao ćurak i tako što u zimi znoj izmamljuje - ne nosat. Soba ne pregrijavat. Pod kojim hanom ilti kočom (?) marva se veže tu ni jednog časa ne stanovat. S množinom u jednoj sobi ne spavat. Pješke ne putovat oznojen. Na konja jali na kola ne uzjahat dok se znoj ne izsuši...

Na 29. strani rukopisa počinje poglavlje o pobožnosti pod naslovom: „Malo o itikadu (Bahsul-itikad)“.

Bismillahi... Emma badu. Da insan pravi mumin bude, šestero vjerovat, farzove eda ćinit. Od širka i nehjova se klonit treba. Bog kad je sve duše stvorio pitao hi je: „Nijesam li Ja vaš Rabb (Elestu bi rabbikum) [??] Duše rekoše: „Jesi. (Bela)“. Od šestera prvo: (Amentu billahi). Ja Boga vjerovah da je jedan, da ortaka i prilike nejma, da ništa na Njega, a On na što nalik nije. Osim Njega za ibadeta drugog Boga da nejma, nego On što je ovaj svijet, zemlje i u njima što ima nebesa i što u njima ima, ahiret i u

njemu što ima živo, mrtvo, zvjezde, sunce, mjesec, džennet, džehennem, hurije, ridvane [?], zebanije, meleke i ostalo malo, veliko, iz nejmanja u imanje učinio je. I sva bića stvara. Jer da više bogova ima, u stvaranju stvari ne bi se slagali. Ova priroda i intikam pobrko bi se. Bog vadžibul-vudžud jesi. Zaisto se ima od Sebe a ne od šta drugog da je stvorijo jal' se rodio. Bog sa Svojim sifatima posto nije (Kadim je) i nestat Ga neće, Baki je.

(Hajat) Bog živ je, bez postanka [ezeli] je, bez nestanka [ebedil]je, *vavjeke* [baki] je [gajri fani] bez smrti je, samedj je. Nit se je rodio nit je koga rodio da je či[ji] otac, a jest svačiji Stvorac (svega svijeta otca, hazreti Adem-alejhisselama od kala, aHavvu od njegova kriva rebra stvori i dušu him dade i od njih insani se rodiše i svi smo njihov porod, onih dvoga. Ni[t] oca ni[t] majke ima. Hazreti Adem-alejhisselama kao pejgamberom vjerujemo, a ne kao Bogom i Božijim sinom. Takođe Bog dželle šanuhu Isa-pejgambera i Merjemi, bez upliva muška, što ga je stvorio, manje je čudo jer u Isa-pejgambera majka ima, a čudesa (mudžize) svakom pejgamberu Bog je dopustio, jer ako je Isa mrtve proživljivao, Musa alejhisselam od tojage aždahu učinio je, koja nikad duše imala nije pa ga kao pejgamberom poznajemo, a ne Bogom ili božicom...

Iza ovoga opširno su obrađeni Božji sifati: Ilm, besar, sem, teklim, muhalefetu lilhavadis, kijam bi nefsihi.

Na 42. strani rukopisa i dalje je poglavlje:

MALO O AMELU (BABUL-AMELI (1))

Imanski farzovi i šartovi:

1. amentu billahi,
2. ve melaikehi,
3. ve kutubihi,
4. ve rusulih,
5. vel jevmil ahiri,
6. ve bil-kaderi hajrihi ve šerrihi minel-lahi teala, vel basu badel-mevti.

Islamska bina:

Post, namaz, hadž, zekat, kelime-i-šehadet.

Gusulski farzovi:

1. usta vodom do za grlo izaprat,
2. u nos vodu šmrkat,
3. svo tijelo okupat.

Abdeski farzovi:

1. obraz umit,
2. obe ruke do za lakat oprat,
3. na četvrto hise glave mesh potegnut,
4. noge sa člankovima oprat.

Namazki farzovi i šartovi:

1. Od nedžaseta očistit se (tahret),
2. abdest uzet,
3. avret-mjesto pokrit,
4. kibletu se okrenut,

5. nijjet učinit,
  6. sprva namaza tekbir uzet.
- [Pogrešno ispušten broj 5, pa odmah iza broja 4 slijedi 6 i 7].

Namaski ruknovi:

1. na kijamu stajat,
2. Kur'an učiti,
3. ruku',
4. sudžud,
5. u pošlje [d]nom k'adetu koliko tešehhud sjesti.

Postski farzovi:

1. Nijjet učiniti i evvel i ahir vakte znati,
2. Od prije zore do zahod-sunca što post kvari čuvat se.

Hadžski farzovi:

1. nijjet-ihram,
2. u Arefatu na vakfu stati,
3. tavaf-zijaret učiniti.

Zekatski farzovi:

Nijjet učiniti i jednoč u godini dat.

Tejemmumski farzovi:

1. Nijjet učiniti i jednoč u godini dat.
2. obje ruke na čistu zemlju plehnuvši, po cijelu obrazu potirati,
3. još jedan put po zemlji ošinuivši najpre desnu, poslije lijevu ruku uvrćući potirati....

Namaski vadžibi:

1. Fatihu učiti,
2. iza Fatihe ja sure ja tri ajeta proučiti,
3. prva dva rekata za kiraet odrediti,
4. oba sedždeta jedan za drugim učiniti,
5. s rukua i sedždeta kad ustane koliko subhanallah što se može reći, sjesti,
6. u namazu ettehijjat učiti,
7. jedanput selam dati,
8. u podne i ikindije farzove *tajno* Kur'an učiti,
9. u sabahu, u akšamu, u jatsije imam glasom (džehrile) učiti.

Na 52. strani rukopisa je poglavlje Kesb (tekovina)

Ahlaki hamide, ahlaki zemime

Halala putem kazanisat da sebe i svoju djecu i čeljad zahrani farz je, a više da siromahu pruži mustehab je, jer ovo od nafile ibadeta hajrlije je. Hajrunnasi men jenfeun-nase. Jani, od svijeta najhajrlije je ko svijeta faidelisava. Koji rad pira nejma, njega ne raditi. Ilmihal naučiti farz je. U njemu Božje naredbe i zabrane iz Kur'ana i iz hadisa, idžtihadom izrađeno kako treba da se Bogu robuje i od bešike do lopate, jani

(minel-mehdi ilel-lahdi) kako se treba ponašat da ovog svijeta zdrav i dugovječan, a onog svijeta od azaba i džehenema, amin, i Božijim razilukom da nail bude...

(Čuvanje zdravlja naučit) prenužno je, jer Muhamed alejhisselam bijuriso je... Ilmu-tefsir, Ilmu-hadis, jani Usuli-fikh i Usuli-din kl, Ilmu-kelam i Ilmu-kiraet naučit kao što je farzi-kifaje. Ilmi-hesab (račun) i Arebi-sarf (etimologiju) i Nahv (sintaksu). I arabski jezik treba naučit, a od Ilmi-nudžuma (Ilmi hejeta - zvjezdoznanstvo) što namazkim vaktovima i postu treba [o]noliko naučit, a ne porad gatanja, jer haram je.

Tib (lekarstvo) i ostale zanatske nauke učit potrebno je, ali najprije Ilmi-hal...

Da drugom sihir čini, ilum sihir učit haram je, ali šer da skine, naučit ne fali ilmihal.

Naučavljat od svakoga nafile ibadeta efzalnnije je, jer ilum na drugoga prelazi...

(Takva). Od svakog nevaljala posla klonit se... i nezdravlju i svakom zlu zaklon je (kalkan je).

Prvo: srce od kufra, jani kafirskog i mušrikskog itikada (vjere), od želje poglavarstva (hubbi rijaet), od plašenja oljenja [?] (havfi-zem), od želje faljenja (hubbi medh), od neznanja (džehl), šeriatske hukumove od godništvo držanje, od naočice (rija), od dugo snovanja (uli-emel), od lakomosti (tama), od podnostva (kibur), od difanjenja laskanja (tezellul), od sebe begenisavanja (adžeb), od pakosluka (hased), od pizme (hikd), od svetenja (šematet), od iznevjerenja (hijanet), od zlo gatanja (sui zan) kao zec preko puta kad prođe, od mudroće (bahl), od rasipanja i preko savha (israf), od lijenosti (kesi), od nemarljivosti (betalet), od hitenja (adžele), od tehira, docnjenje (tesvif), od nepožaljenja, jani: tvrda srca (gilzeti kalb), od nestida (vikahat), od pomaganja [plaća] i tugovanja (šekva vefez), od zaboravka nimeta (kufrani nimet), od huljivosti (gadab), od griješnike milovanja (hubbi feseka), od mrženja na ulemu i na valjane (bagdi ulema ve suleha), od nadu osječenja od rahmeta (kati umid), od kalpozanluka podvaljivanja (gal'u-ve gaš), od bulogu pravljenja (fitne), od kavge salajisavanja (mudahene), sa svijetom od mlogo sastanka (en-nisbetu mean-nas), od blejenja (hifet), od zavade (inad), od fasle (oyunmek), od dvoličnosti (nifak), od siloderstva (temerrud), od plahoće džemriluka (džerbeze), od gluposti (biladet ve gabavet), od poklapnosti na jelo i na džima (tamau ve harsu džimai), od posve odustajanja džimaa kome zdravlju ne škodi već fajdu daje (terki džima').

Gore pokazane zle čudi ko ne pobači, srčane i nutrane razne i opasne neizlečive bolesti i frenjku i nezdravlju dopasće i nikad u dobru rahatluku bit neće. U sebi zadovoljstva imat neće. Od ovi' čudi neki siromaštvu a neki svijetskoj mržnji, a neki velikoj patnji osobito vode. Sve čudi ahirette azabu i Božijem gadabu uzrok je, zato za dolje popisane čudi razm[il]jene.

Baci iz srca kufr i širk, vjeru napuni imanom, baci rija (naočicu), robuj svesrdno (ihlasom), baci levdenje³⁾ za poglavarstvom (hubbi rijaset), levdi za Božji raziluk, baci strah od ulenja (havfi zem), budi slobodan (džesaret), jani što god te nepovoljno utrefi, na Boga tevekkul učini, nimalo se ne plaši niti žali, jer koji se od svašta plaši i zazire i raspoložen nije, onaj svome srcu i trbuhu stravu i žalost zadavši smrti mu uzrok bude. Takođe za čijem ludit (?) i na prošlo dobro ili zlo mislit i na zemanski i svijetski nepovoljni nečaj [tečaj?] sredit se i prazno dugo snovanje (tuli emel) pobaci, a smrt na um donese (mevt), jer mlogo imao, malo imao, smrt će rastavit; sa sobom ništa ponijet ne možeš. Za falu levdenje pobaci!

Na posljednjoj strani rukopisa, napisanog turskim jezikom a ovom novom „reformiranom” grafijom pisac tvrdi da ovo pismo nije samo pogodno za Bošnjake i

3) Levđiti, levdenje - lebditi, lebdenje, hlepiti, hlepnja; poklapnost - proždrljivost.

SUMMARY

ONE BOSNIAN-TURKISH ALHAMIADO MANUSCRIPT

Ibrahim Užičanin wrote a book about the orthography of Bosnian (Serbo-Croatian) language using Arabic-Turkish letters. The book is still in manuscript. The title of the manuscript in Turkish language is: „Bosnakca ve sair lisanlara yazabilir Elif-bai bosnevi”, and the other title at the same page is: „Primer for Bosnian language”. The manuscript is kept in Austrian National Library in Vienna under the bookmark Mixt 1676. We have not any data about Ibrahim Užičanin. His principle, in writing this book was that every sound should have its letter.

The manuscript contains instructions and four chapters of text: health protection, religious law, ritualism and approved and blameworthy features. The text of 64 pages is mixed by Bosnian and Turkish language and it was written after the occupation of Bosnia and Herzegovina by Austria-Hungary 1878.

That is evident by Germanisms which were not in usage during the Turkish rule.